

BOR (98) *sb m*

bór, bor-.

sg N bór (6). ◇ *G* boru (15). ◇ *A* bór (2). ◇ *I* bor(e)m (2). ◇ *L* boru (47), borze (3); -e *Prot, ActReg*; -u : -e (1 : 1) *KochFr*. ◇ *pl N* bory (3). ◇ *G* borów (4); -ów (1), -(o)w (3). ◇ *A* bory (6). ◇ *I* bory (4) *FalZioł, KochSat, KochPieś, SarnStat*, bormi (1) *ZapKościer*. ◇ *L* borach (3) *ZapWar, ZapKościer, SarnStat*, borz(e)ch (1) *ZapWar*. ◇ *V* bory (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XVII w.

Las (zwłaszcza sosnowy); pinetum Mącz, Cn; borra BartBydg; silva pineta Cn (97) : Iakom ya nyeviyra był szerdzy szosznowych vboru *ZapWar 1505 nr 1964, 1505 nr 1970, 1507 nr 1899, 1511 nr 2067, nr 2100, 1520 nr 2249 (19); OpecŻyw 28 [2 r.], 30v; BartBydg 20; Też człowiek ktori ma łuchoti Dobrze aby siedział w boru między prawą łośnią FalZioł I 116b; Item zeffnal ifch iednego czlowieka nyemcza na boru Slefzinfkim obral LibMal 1543/67; Item therałz na łzwyentha Jagnyefchka na bidgołkym boru [...] zabili kramarza LibMal 1547/128v, 1543/68 [2 r.], 70, 75, 75v, 1547/128v, 130 (23); UstPraw E4v; BielKron 376v; KochSat A4, B3v; Pinetum, choyina/ łośnowy bór. Mącz 300d; Prot C4v; GórnDworz P5; ZapKościer 13, 57; POdgórfki źrzóbk [..] Ty fię tam pásiefz niewiem gdzie po borze KochFr 79, 77; Lipá łtoiac w pośrząd dworu/ Wyglada cię co raz z boru. KochPieś 34; WerGość 222; BielRozm 6; ActReg 56; GostGosp 12 [2 r.], 36, 70, 166 [2 r.], 167; JanNKarGórn Hv; SarnStat 186; KlonFlis B2, F3; KlonWor 20, 46, 48.*

W charakterystycznych połączeniach: ślesiński (4), toruński, zbąski bor (2).

Przysłowie: Byś drew do lálá (iák mowią v dworu) Abo więc łzyłzek nie woził do boru *KlonFlis E2v*.

Zwroty: »rość jako krzywa sosna w boru«: A gdy iuż tam w tych zacnych á obyczáynych kráioch będziefz/ nie rośćze iáko krzywa łośná w boru *RejZwierc 18*.

»na lasy i bory wygnać, rozwinąć« (2): *LibMal 1544/89*; y dowiódłes tego/ piérwéy w Chimerze/ którąs Fránciłká Sztánkára [...] ná lály y ná bory do Zochowá precz wygnał *OrzQuin Ev*. Cf »bor, las«.

Wyrażenia: »choinowy bor«: Płáczcie przezroczyłtych pol iłowáte wzory/ Wiekopámietne dęby/ choynowe bory. *KlonŻal A3v*.

»pustostraszne bory«: Z inąd nie máłz podpory Przeciw łupieźcy; co iák wilk łtráconá Owcę porwawłzy łkory/ Od páłterzá mknie/ w pułtołtráłzne bory. *GrabowSet E2*.

Szeregi: »bor, (i, albo, na) las (zapust); las, (i) bor« (8 : 5): *FalZioł IV 45b; ZapWar 1551 nr 2684 [2 r.]*; Thako łziá tha burza rozwyn na bori na lálfi na pvłthe dzyądziny na jezyora na Blotha gdzieby nykomv nyezałkodzila [...] wymye oczá etc. *LibMal 1544/89*; Komu dádzá winę o zápaleniu boru álbo lálá/ s takim ma być dano y złożono polłkie práwo/ iáko s tym co ogniem pali *UstPraw E4v; Mącz 81b; OrzQuin Ev; StryjKron 652; KochPieś 19; PudłFr 41; GostGosp 12; Częłtokroć* zwykło łie przydáwáć: iź łzláchtá álbo prołtęgo łtanu ludźie/ do boru/ lálu/ zapułtu czyiegokolwiek przyłzedłzy chcąc/ álbo z przygody/ požarem lás zápaláią *SarnStat 670, 1071*. Cf »na lasy i na bory wygnać«.

»bor albo puszcza«: Kmieć y Miefzczánin/ gdy ma iechác łobie ná łwá potrzebę po drwá do boru albo pułzczey/ ma mieć dzień náznáczony *GostGosp 36*.

a. Część lasu z barciami (często jako jednostka gospodarki bartnej obejmująca 60 drzew bartnych)
(3) : Iakom ja nyepobral vszythkow sscząszczy yego szytha yaczmyenu prosa any myodu szborow
szczaszczy yego ZapWar 1504 nr 1945; Dzieci piewŹze [!] [...] zostały przy pultoru boru ZapKościer
7, 7.

*** *Dubium* (1) :

Szereg: »chyłem, borem« = *ukradkiem, po złodziejsku*: [Pan] wbił gwoźdź w mur/ y około niego
fznur okręcił/ á sam s kápłuny chyłem burą [!] w onę fie ciálną vliczkę wemknął/ y zginął.
GórnDworz T7. [Prawdopodobnie błąd zamiast: chyłem borem. Tak R. Pollak: L. Górnicki Dworzanin
BN 283, cf też Linde s.v. chyłem].

Synonimy: choinczyna, choina, las, puszcza, zapust.

KN